

Nr 185

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.; given Stockholms slott den 25 mars 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen förelägges riksdagen förslag om överlåtelse av försvaret tillhörig mark i sex olika fall. Sålunda föreslås att ett markområde av Livregementets grenadjärers övningsfält i Örebro säljes till Örebro stad för uppförande av bostäder (p. 1). I samband härmed anmäles en framställning från fortifikationsförvaltningen rörande redovisningen och dispositionen av köpeskillingar, som inflyter vid markförsäljningar m. m. I propositionen föreslås vidare försäljning dels till Örebro stad av ett annat markområde i Örebro med därå uppförd ridhusbyggnad för utvidgning av skolgård, dels till Visby stad av ett markområde av Gotlands infanteriregementes övningsfält, vilket område avses skola användas för bostadsbebyggelse, dels ock försäljning till Örebro läns landsting av viss del av de anläggningar, som tidigare disponerats av Göta trängregementes kompani i Nora, att av landstinget användas för beredande av vårdplatser åt psykiskt efterblivna (p. 2—4). Slutligen föreslås att två mindre markområden i Arboga mot allenast formell köpeskillning överlåtes till Arboga stads församling och att ett till ammunitionsfabriken Zakrisdal i Karlstad hörande område utan vederlag överlåtes till Karlstads stad för att av staden upplåtas till egnahemsbebyggelse i första hand för personalen vid fabriken (p. 5—6).

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 25 mars 1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, frågor om överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m. och anför därvid följande.

1

Med skrivelse den 12 mars 1955 har *fortifikationsförvaltningen* överlämnat ett mellan förvaltningen, å kronans vägnar, och drätselkammaren i Örebro, å stadens vägnar, den 3 och den 11 mars 1955 dagtecknat avtal, enligt vilket, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Örebro godkännande, till Örebro stad försäljes ett område om cirka 18 000 kvadratmeter av Livregementets grenadjärers övningsfält i Örebro för en köpeskilling av 72 300 kronor. Staden avser att utnyttja området, som utgör delar av stadsägorna nr 709, 1181 och 1182 i Örebro, för bostadsbebyggelse. Fortifikationsförvaltningen hemställer att avtalet godkännes.

Försäljningen har tillstyrkts av vederbörande militära myndigheter. Med utgångspunkt i värderingar som bostadsstyrelsen utfört beräknar fortifikationsförvaltningen värdet av marken efter ett pris av 3 kronor 95 öre per kvadratmeter till 71 100 kronor. Inom området finns uppförda fyra kronan tillhöriga byggnader, nämligen ett bostadshus, ett brygghus, en ladugårdsbyggnad och en monterbar potatiskällare, vilken sistnämnda byggnad dock icke avses ingå i försäljningen. De förstnämnda tre byggnaderna, som är uppförda år 1898 och är i mindre gott skick, har ett beräknat rivningsvärde av 1 200 kronor. Markvärdet och rivningsvärdet av byggnaderna uppgår sålunda till sammanlagt (71 100 + 1 200 =) 72 300 kronor.

Det till försäljning föreslagna området är icke bokfört för sig utan ingår såsom del av en större enhet, redovisad på arméns delfond av försvarrets fastighetsfond. Fortifikationsförvaltningen uppskattar områdets bokförda nettovärde till 1 300 kronor. De i försäljningen ingående byggnaderna är i fastighetsfonden redovisade med ett sammanlagt värde av 8 000 kronor, vilket belopp är helt avskrivet.

Området i fråga utgör del av mark, som enligt ett mellan kronan och staden år 1907 träffat avtal för reglering av frågan om anskaffandet av övningsmark för Livregementets grenadjärer skall återlämnas till staden för den händelse regementet eller annat förband av motsvarande storlek icke längre kommer att förläggas till Örebro. Fortifikationsförvaltningen och staden är emellertid ense om att den nu föreslagna överlåtelsen bör ske mot ersättning motsvarande områdets värde, eftersom regementet alljämt är förlagt till Örebro och staden till följd därav fortfarande tillgodosgör sig den ökning av skatteunderlaget, som regementets förläggning till staden medfört.

I det mellan kronan och staden preliminärt träffade köpeavtalet har intagits bestämmelser, varigenom garanti vinnes för att hyresrätt till minst hälften av de planerade bostadslägenheterna inom området kommer att erbjudas personal vid garnisonen i Örebro.

I detta sammanhang vill jag beröra ett av fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 1 november 1954 framlagt förslag att medel, som inflyter vid försäljning av försvaret tillhörig mark, skall direkt få utnyttjas för inköp av annan mark för försvarets räkning. I fortifikationsförvaltningens skrivelse framhålles bland annat, att det numera ofta förekommer att städer och tätbebyggda samhällen, som har svårt att erhålla lämplig mark för sin expansion, ställer krav på att få förvärva mark från militära övningsfält och kasernområden för bostadsbebyggelse eller annat ändamål. Vid prövning av sådana ofta mycket välmotiverade önskemål har det icke sällan visat sig att den mark, varom fråga är, visserligen är behövlig för militärt ändamål men likväl skulle kunna avstås om kompensation kunde erhållas i form av annan mark. Detta förhållande har ofta medfört att vederbörande militära myndigheter som villkor för att avstå ett markområde uppställt krav på direkt markbyte. Sådana byten kan emellertid sällan genomföras. Från de ansvariga militära myndigheternas sida kan som regel icke påräknas någon medverkan till den anordningen att marken först på vanligt sätt försäljes och att medel sedan i föreskriven ordning äskas för anskaffande av kompensationsmark, detta främst med hänsyn till ovissheten om huruvida ett sådant medelsäskande kommer att bifallas men även på grund av den stora tidsutdräkt, som angivna förfarande innebär. Enligt fortifikationsförvaltningen vore det smidigt och praktiskt om vid dylika tillfällen inflytande köpeskillingar kunde användas för att man omedelbart skulle kunna förvärva den erforderliga kompensationsmarken. En dylik möjlighet skulle i hög grad underlätta försäljningarna och bidra till att utjämna de intresse motsättningar som uppstått i dessa frågor.

Försvarets fastighetsnämnd, som avgivit yttrande i ärendet, ansluter sig till fortifikationsförvaltningens förslag. Fastighetsnämnden berör i sitt

yttrande även frågan om försäljningar av byggnader och hela kasern-etablissemang. Nämnden framhåller att den av överbefälhavaren framlagda utredningen angående försvarets framtida organisation tar sikte på att genom rationaliseringar, t. ex. genom att sammanslå utbildningsenheter, hålla kostnaderna för försvaret på en så låg nivå som möjligt. Kasern-etablissemang och övningsfält kan därigenom komma att friställas för försäljning. Å andra sidan torde det bli nödvändigt att anskaffa nya förläggningsbyggnader och övningsmark på annat håll. Kostnaderna härför torde i de flesta fall uppgå till betydande belopp. Dessa utgifter är å andra sidan nödvändiga för att åstadkomma de besparingar i stort som överbefälhavaren räknat med. Även vid försäljningar av här angivet slag bör enligt fastighetsnämnden inflytande försäljningsmedel kunna få användas för att genomföra de nyanskaffningar som erfordras.

Riksräkenskapsverket, som jämväl yttrat sig i ärendet, har emellertid ställt sig avvisande till fortifikationsförvaltningens och fastighetsnämndens förslag. Riksräkenskapsverket anför att förslaget syftar till ett mycket betydande avsteg från några av de mest grundläggande principerna för kapitalbudgetens utformning, enligt vilka genom försäljning eller annorledes friställda kapitaltillgångar alltid skall redovisas såsom inkomster å investeringsstaten för den kapitalfond, från vilken kapitaltillgångarna härröra, samt medel för alla kapitalinvesteringar skall ställas till förfogande genom beviljande av investeringsanslag. En fullständig redovisning på kapitalbudgeten är enligt ämbetsverket av stort värde, bland annat med hänsyn till vikten av att riksstaten, såväl för bedömningen av statens upplåningsbehov som för nationalbudgetberäkningarna, lämnar en så rättvisande bild som möjligt av statens totala inkomster och utgifter.

Departementschefen

Beträffande frågan om redovisningen och dispositionen av medel, som inflyter vid försäljning av försvaret tillhörig mark, anser jag mig icke kunna biträda fortifikationsförvaltningens och försvarets fastighetsnämnds förslag i ämnet, för vilka förslag jag nyss redogjort. Försäljningsmedlen torde få redovisas på samma sätt som nu sker. I anslutning till fortifikationsförvaltningens framställning vill jag emellertid framhålla, att jag finner det angeläget att städers m. fl. behov av att förvärva mark av försvaret för bebyggelse m. m. tillgodoses i största möjliga utsträckning. Detta förutsätter å andra sidan att, då fråga är om mark som är av sådan betydelse som övningsfält, kasernområde eller dylikt, att den icke utan olägenhet kan avstås med mindre annan mark erhålles som kompensation, medel senare ställes till förfogande för erforderligt kompensationsförvärv.

Vad härefter angår den ifrågasatta försäljningen av mark till Örebro stad säljer kronan enligt föreliggande förslag till köpekontrakt till staden ett område om cirka 18 000 kvadratmeter av Livregementets grenadjärers

övningsområde i Örebro för en köpeskilling av 72 300 kronor. Området skall av staden användas för bostadsbebyggelse. Av de planerade bostadslägenheterna har genom avtalet minst hälften tillförsäkrats personalen vid garnisonen i Örebro.

Då området utan större olägenheter synes kunna avstås av försvaret tillstyrker jag försäljningen till det pris och på i huvudsak de villkor i övrigt, som preliminärt överenskommits.

Frågan om den föreslagna överlåtelsen bör underställas riksdagens prövning.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medge

att till Örebro stad må försäljas förenämnda område om cirka 18 000 kvadratmeter jämte vissa därå uppförda byggnader för en köpeskilling av 72 300 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som finnes angivna i det rörande försäljningen upprättade köpeavtalet.

2

Med skrivelse den 11 mars 1955 har *fortifikationsförvaltningen* överlämnat ett mellan förvaltningen, å kronans vägnar, och drätselkammaren i Örebro, å stadens vägnar, den 7 och den 10 mars 1955 träffat avtal, enligt vilket, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Örebro godkännande, till Örebro stad försäljes ett område om cirka 1 130 kvadratmeter av stadsägan nr 18 i Örebro med å stadsägan uppförd ridhusbyggnad mot en köpeskilling, utgörande för marken ett efter ett pris av 65 kronor per kvadratmeter beräknat belopp och för byggnaden 65 000 kronor. Fortifikationsförvaltningen hemställer att avtalet godkännes.

Av fortifikationsförvaltningens skrivelse framgår bland annat följande.

Kronan tillhöriga stadsägan nr 18 i Örebro ingår i ett kvarter beläget i stadens centrum. Å stadsägan, som utgör en mindre del av kvarteret, finnes uppförda en expeditjonsbyggnad, en ridhusbyggnad samt vissa smärre för olika ändamål utnyttjade byggnader. Expeditjonsbyggnaden utnyttjas i sin helhet såsom stabsbyggnad för Örebro försvarsområdesstab. Ridhusbyggnaden, som är uppförd år 1862, är sedan år 1937 uthyrd till Örebro stad för statspolisavdelningens i Örebro räkning men användes i viss utsträckning även av Livregementets grenadjärer m. fl. Behovet av byggnaden för dess ursprungliga ändamål beräknas inom kort upphöra i samband med att ett nytt ridhus, som är under uppförande på annan plats, färdigställes. — Å två andra stadsägor inom samma kvarter, vilka tillhör Örebro stad, är samtliga undervisningsbyggnader för Karolinska läroverket uppförda. Den icke bebyggda delen av dessa fastigheter utgör skolgård för läroverkets elever.

I skrivelse till fortifikationsförvaltningen den 16 mars 1954 har fastighetsdirektören i Örebro — under åberopande av att Karolinska läroverkets skolgård numera blivit för liten genom den stora ökningen av läroverkets elevantal — anhållit att för utvidgning av skolgården få förvärva största möjliga del av stadsägan nr 18.

I yttranden över framställningen har vederbörande militära myndigheter tillstyrkt försäljning av ridhusbyggnaden jämte den närmast därintill belägna tomtmarken till staden. Det område som sålunda kunde ifrågakomma för försäljning till staden omfattar en areal av cirka 1 130 kvadratmeter.

Fortifikationsförvaltningen anser för egen del att nämnda område jämte ridhusbyggnaden bör säljas. Ämbetsverket anför att behovet för staden att förvärva området i fråga får anses mycket starkt med hänsyn till att möjligheterna att på annat sätt utvidga läroverkets område är begränsade. Enligt vad fortifikationsförvaltningen erfarit har läroverket dessutom behov av ridhusbyggnaden, som avses att iordningställas såsom provisorisk elevbespisningslokal eller undervisningslokal i övningsämnen.

Fortifikationsförvaltningen har låtit värdera ifrågavarande område samt ridhusbyggnaden. Tomtmarken har därvid åsatts ett värde av 65 kronor per kvadratmeter och byggnaden ett värde av 55 000 kronor. Bostadsstyrelsen, som yttrat sig över värderingen, har funnit de åsatta värdena skäliga. För egen del har fortifikationsförvaltningen icke något att erinra mot det uppskattade värdet på marken. Däremot anser ämbetsverket att värdet på ridhusbyggnaden, med hänsyn till att byggnaden såsom ett alternativ till en försäljning skulle kunna iordningställas såsom förrådslokal, bör uppskattas till minst 65 000 kronor. Staden har godtagit detta belopp.

Såväl marken som byggnaden är redovisade på arméns delfond av försvarets fastighetsfond. Byggnadens bokförda värde uppgår till 91 800 kronor, vilket är i sin helhet avskrivet. Markområdet ingår såsom en del i en större redovisningsenhet. Ämbetsverket har ungefärligt uppskattat det bokförda värdet på marken till 28 kronor per kvadratmeter eller således i runt tal 31 500 kronor.

Departementschefen

Såsom framgår av det föregående har Örebro stad ett starkt behov av att få förvärva ifrågavarande område om cirka 1 130 kvadratmeter av stadsägan nr 18 i Örebro för utvidgning av Karolinska läroverkets skolgård. Då området med därå uppförd ridhusbyggnad synes kunna avstås av försvaret utan större olägenhet tillstyrker jag försäljningen till det pris och på i huvudsak de villkor i övrigt som överenskommits i föreliggande förslag till avtal.

Frågan om den föreslagna överlåtelsen bör underställas riksdagens prövning.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medge

att av kronan tillhöriga stadsägan nr 18 i Örebro må till Örebro stad försäljas ett område om cirka 1 130 kvadratmeter med därå uppförd ridhusbyggnad för en köpeskilling, utgörande för marken ett efter ett pris av 65 kronor per kvadratmeter beräknat belopp och för byggnaden 65 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som finnes angivna i det rörande försäljningen upprättade köpekontraktet.

3

Med skrivelse den 7 mars 1955 har *fortifikationsförvaltningen* överlämnat ett mellan förvaltningen, å kronans vägnar, och drätselkammaren i Visby, å stadens vägnar, den 2 och den 4 mars 1955 träffat avtal, enligt vilket, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Visby godkännande, till Visby stad försäljes ett område om cirka 7,9 hektar av kronan tillhöriga stadsägan nr 1144 i Visby för en köpeskilling av 123 500 kronor. Genom avtalet upplåtes vidare med nyttjanderätt utan ersättning ett i anslutning till förenämnda område beläget mindre område av stadsägan om cirka 0,73 hektar, att av staden tills vidare användas för parkändamål. Fortifikationsförvaltningen hemställer att ifrågavarande avtal godkännes.

Av ämbetsverkets skrivelse framgår i huvudsak följande.

Det område som föreslås till försäljning är beläget i nordöstra hörnet av Gotlands infanteriregementes övningsområde. Området gränsar i nordväst till den under försvarets fabriksstyrelse lydande tvätt- och reparationsanstalten i Visby. Nordost om området disponerar telestyrelsen med nyttjanderätt ett markområde för Visby rundradiostation, vilken nyttjanderätt även omfattar rätt att bibehålla ett till radiostationen hörande, i marken nedlagt balansnät. Enligt avtalet förbinder sig staden bland annat att bebygga det inköpta området inom fem år och att ställa ett visst antal lägenheter till förfogande för personalen vid garnisonen i Visby.

Vederbörande militära myndigheter och fabriksstyrelsen tillstyrker försäljningen. Jämväl telestyrelsen har förklarat sig, under vissa närmare angivna förutsättningar, icke ha något att invända däremot. Fortifikationsförvaltningen finner det för egen del rimligt att en mindre del av den försvaret tillhöriga marken i Visby ställes till förfogande för bostadsbebyggelse, då därigenom bostäder kan anskaffas för personal vid garnisonen i staden. Det till försäljning föreslagna markområdet synes utan större olägenhet kunna avstås för ändamålet. Det ifrågavarande mindre området, som i avtalet föreslås bli upplåtet till staden för parkändamål,

bör tills vidare bibehållas i kronans ägo som markreserv för tvätt- och reparationsanstalten.

Bostadsstyrelsen, som värderat det till försäljning föreslagna området, har åsatt detsamma ett värde av 123 500 kronor, motsvarande ett värde av en krona 56 öre per kvadratmeter, allt under förutsättning av en exploaterings- och byggtid av fem år.

Området, som är bokfört å arméns delfond av försvarets fastighetsfond, är icke för sig redovisat utan ingår som del av en större redovisningsenhet. Fortifikationsförvaltningen har ungefärligt uppskattat områdets bokförda värde till 7 900 kronor.

Departementschefen

Enligt det föreliggande förslaget till avtal mellan kronan och Visby stad försäljer kronan för en köpeskilling av 123 500 kronor ett område om cirka 7,9 hektar av stadsägan nr 1144 i Visby. Området skall av staden användas för bostadsbebyggelse. Enligt avtalet skall en del av dessa bostäder erbjudas personal vid truppförbanden och staberna i Visby. Ett i anslutning till nämnda område beläget mindre område av stadsägan upplåtes samtidigt med nyttjanderätt utan ersättning för att användas till parkändamål.

Då det till försäljning föreslagna området synes kunna utan större olägenhet avstås av försvaret anser jag mig böra tillstyrka försäljningen till det pris och på de villkor i övrigt, som preliminärt överenskommits.

Frågan om den föreslagna försäljningen bör underställas riksdagens prövning.

Under återopandande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medge

att av kronan tillhöriga stadsägan nr 1144 i Visby må till Visby stad säljas förenämnda område om cirka 7,9 hektar för en köpeskilling av 123 500 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som finnes angivna i det rörande försäljningen upprättade avtalet.

Göta trängregementes kompani i Nora (T 2 N) uppsattes efter beslut av 1942 års riksdag, som jämväl anvisade medel för förvärv av förläggningsområde och för uppförande av kaserner för kompaniet. Etablissemnet togs i bruk år 1945. Sedermera framlade 1949 års försvarsutredning förslag om indragning av kompaniet, vilket förslag chefen för armén tillstyrkte under förutsättning att den till T 2 N anslutna mobiliseringscentralen bibehölls vid sin förläggning i Nora. Sedan Kungl. Maj:t därefter

i propositionen 1951:110 föreslagit att kompaniet skulle från och med budgetåret 1952/53 utgå ur fredsorganisationen har riksdagen (skr. 1951:4) beslutat i överensstämmelse härmed. Sedermera föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 14 mars 1952 att kompaniets avveckling skulle vara slutförd senast den 1 oktober 1952 samt förordnade i samband härmed att den mobiliseringscentral, som då var ansluten till kompaniet, jämväl efter kompaniets avveckling skulle bibehållas och vara förlagd till Nora samt benämnas Göta trängregementes mobiliseringscentral i Nora (T 2 mobc N).

I skrivelse den 20 december 1954 har Örebro läns landstings förvaltningsutskott hemställt att få förvärva de av T 2 N förut disponerade anläggningarna i Nora för att därstädes anordna vårdplatser för psykiskt efterblivna. Landstinget har i skrivelsen anfört, bland annat, att landstinget för närvarande förfogar över 120 provisoriska vårdplatser för psykiskt efterblivna men att enligt verkställd beräkning omkring 500 vårdplatser erfordras inom länet. Etablissemnetet i Nora bedömes med relativt begränsade ändringar väl lämpa sig för ifrågavarande ändamål.

Över framställningen har försvarets fastighetsnämnd avgivit yttrande och därvid tillstyrkt försäljning av den del av etablissemnetet som icke ianspråktages för mobiliseringscentralen. Av nämndens yttrande framgår bland annat följande.

Nämnden har undersökt möjligheten att utnyttja etablissemnetet i Nora såsom förläggning för infanteriskjutskolan. Enär ett för skolan användbart övningsfält icke kunnat anskaffas i Noras närhet har nämnden icke ansett sig kunna föreslå att skolan förlägges till Nora. Planer, som förelegat på att använda etablissemnetet för en civilförvarsskola, är enligt vad nämnden inhämtat icke längre aktuella. Genom arméstaben har nämnden vidare låtit undersöka huruvida de delar av ifrågavarande etablissemnet, som icke utnyttjas för mobiliseringscentralen, kan utnyttjas för andra aktuella militära behov. Det har därvid upplysts att ifrågavarande byggnader användas och även framdeles bedömes kunna komma att användas för utbildningskurser och repetitionsövningsförband men att permanent behov av ifrågavarande byggnader icke föreligger.

En försäljning av de byggnader, som sålunda icke permanent utnyttjas för militärt behov, tillstyrkes av chefen för armén. Jämväl fastighetsnämnden anser att ifrågavarande byggnader jämte mark kan försälas, enär de icke permanent erfordras för försvarets räkning och icke heller synes behöva tagas i anspråk för något annat statligt ändamål.

Sedan fortifikationsförvaltningen därefter erhållit i uppdrag att förhandla med landstinget om försäljning av del av ifrågavarande etablissemnet, har *fortifikationsförvaltningen* i skrivelse den 18 mars 1955 anfört i huvudsak följande.

Det till etablissemnetet hörande markområdet innehåller i areal 33,53 hektar och utgöres av stadsägorna nr 375 A och 376 A i Nora stad. Samtliga etablissemnetets byggnader har uppförts å stadsägan nr 376 A, varvid etablissemnetets huvudbyggnader, såsom kanslihus, förläggningshyg-

nader, sjukhus och matinrättning förlagts till stadsägans norra del samt övriga byggnader, såsom förråds- och garagebyggnader, till stadsägans södra del. Sistnämnda byggnader utnyttjas för närvarande såsom mobiliseringscentral.

En försäljning till landstinget kan omfatta hela etablissemnet med undantag för den del därav, som utgöres av mobiliseringscentralen. I försäljningen kan sålunda ingå stadsägan nr 375 A om 15,74 hektar samt norra delen av stadsägan nr 376 A med därå befintliga, kronan tillhöriga byggnader och ledningar. Nämnda del av stadsägan nr 376 A innehåller i areal cirka 9 hektar, varför hela det område, som kan försälas till landstinget, omfattar en areal av cirka $(15,74 + 9,0 =)$ 25 hektar. De byggnader, 14 till antalet, som kan ingå i försäljningen, utgöres av vakt- och arrestbyggnad, kanslihus, 3 logementsbyggnader, matinrättning, intendenturverkstad, sjukhus, maskinistbostad, tryckstegringsstation, 2 förläggingsbarracker samt en smedja och en kollada. En förutsättning för att en överlåtelse av samtliga här angivna byggnader skall kunna ske är dock att ersättningslokaler anordnas för de ändamål, vartill bland annat sjukhuset för närvarande utnyttjas av kronan, nämligen bostad för förrådsunderofficer, omklädnings- och utspisningslokaler för förrådsarbetare samt varmförråd för sjukvårdsmateriel och läkemedel.

Fortifikationsförvaltningen har låtit värdera de byggnader m. m., som avses ingå i försäljningen till landstinget. Byggnaderna ävensom de inom det till försäljning aktuella området befintliga, kronan tillhöriga ledningarna, vägarna och planerna har därvid åsatts ett värde av i runt tal 1 500 000 kronor. Denna värdering är gjord med utgångspunkt i att byggnaderna alltjämt skall användas för sitt ursprungliga ändamål. Värdet av den till försäljning avsedda marken har förvaltningen beräknat till 5 000 kronor per hektar eller $(25 \times 5\,000 =)$ 125 000 kronor. Det totala värdet av de till försäljning avsedda byggnaderna och markområdet uppgår sålunda i runt tal till $(1\,500\,000 + 125\,000 =)$ 1 625 000 kronor.

Vid förhandlingar som därefter förts mellan förvaltningen och landstinget har landstinget förklarat sig icke vilja erlægga högre köpeskilling för området än 1 000 000 kronor. Landstinget har dock förklarat sig berett att därjämte bekosta anordnande av förenämnda ersättningslokaler, uppsättande av industrietängsel kring kronans kvarvarande område (mobiliseringscentralen) samt utförande av vissa tillfartsvägar till sistnämnda område. Kostnaderna för samtliga dessa arbeten har beräknats till 160 000 kronor.

Vid bedömadet av frågan, huruvida den av landstinget erbjudna köpeskillingen kan anses vara för kronan godtagbar, har förvaltningen haft att taga hänsyn till det förhållandet att vissa förändringsarbeten måste vidtagas beträffande de till försäljning avsedda byggnaderna innan de kan utnyttjas för landstingets behov. Byggnaderna måste på grund härav i

köparens hand anses representera ett lägre värde än det som kan åsättas byggnaderna under förutsättning att de även i fortsättningen skall utnyttjas för ursprungligen avsett ändamål.

Med hänsyn härtill anser sig fortifikationsförvaltningen kunna tillstyrka en försäljning till den av landstinget erbjudna köpeskillingen under förutsättning att landstinget bekostar anordnandet av angivna ersättningslokaler och stängsel m. m. Fortifikationsförvaltningen har i anledning härav förhandlat med landstinget angående de huvudsakliga villkor, som bör förknippas med försäljningen. Då tiden icke medgivit verkställande av detaljerad avgränsning av det i försäljningen ingående området av stadsägan nr 376 A och ej heller medhunnits att närmare fastställa vilka anläggningar, maskiner och övriga anordningar i de till försäljning aktuella byggnaderna, som skall ingå i försäljningen, har något slutgiltigt köpeavtal icke upprättats. De för försäljningen överenskomna huvudvillkoren har i stället innefattats i en av representanter för fortifikationsförvaltningen och landstinget undertecknad, den 14 och 15 mars 1955 dagtecknad promemoria. Enligt promemorian skall landstinget tillträda området den 1 oktober 1955.

Det till försäljning aktuella markområdet är icke för sig bokfört utan ingår såsom del av en större bokföringsenhet, redovisad på arméns delfond av försvarets fastighetsfond. Fortifikationsförvaltningen uppskattar områdets bokförda nettovärde till i runt tal 47 000 kronor. I försäljningen ingående byggnader, ledningar, vägar och planer har i fastighetsfonden redovisats med ett sammanlagt byggnadsvärde av 1 185 230 kronor. Av detta belopp har till värdeminskningsskontot per den 30 juni 1954 överförts 592 615 kronor såsom grundavskrivning och 118 523 kronor 12 öre såsom årliga avskrivningar, varför såsom icke avskrivet återstår ett belopp av 474 091 kronor 88 öre.

Fortifikationsförvaltningen hemställer om bemyndigande att genomföra försäljningen av ifrågavarande mark och byggnader på de villkor, som angivits i den rörande försäljningen upprättade promemorian.

Departementschefen

De anläggningar, som förut disponerats av Göta trängregementets kompani i Nora (T 2 N), användes nu till en del för den mobiliseringscentral, som enligt riksdagens beslut skall vara förlagd till Nora. Den del av anläggningarna, som icke erfordras för mobiliseringscentralen, användes tillfälligt för olika militära utbildningskurser och av repetitionsövningsförband.

Såsom framgår av det föregående har olika projekt undersökts rörande den framtida användningen av den del av anläggningarna i Nora, som icke erfordras för mobiliseringscentralen. Sålunda har försvarets fastighetsnämnd undersökt möjligheterna att förlägga infanteriskjutskolan till

Nora. Detta har emellertid visat sig icke vara genomförbart. Vidare har förelegat vissa planer att till etablissementet förlägga en civilförsvvarsskola, men dessa planer är ej längre aktuella.

Örebro läns landsting har nu gjort framställning om att få förvärva anläggningarna i Nora för att därstädes anordna vårdplatser för psykiskt efterblivna.

Försvarets fastighetsnämnd tillstyrker försäljning av den del av etablissementet, som icke tages i anspråk för mobiliseringscentralen. Nämnden framhåller därvid att anläggningarna, med undantag för mobiliseringscentralen, icke permanent erfordras för försvarets räkning och icke heller synes behöva tagas i anspråk för något annat statligt ändamål.

Sedan fortifikationsförvaltningen erhållit i uppdrag att förhandla med landstinget i förevarande fråga, har preliminärt avtal träffats mellan fortifikationsförvaltningen och landstinget om försäljning till landstinget av ett område om cirka 25 hektar, avseende den del av etablissementet som ej erfordras för mobiliseringscentralen. Enligt avtalet, som innefattas i en av parterna undertecknad promemoria, utgör köpeskillingen 1 000 000 kronor. Landstinget har därjämte förklarat sig berett att bekosta anordnandet av vissa för kronan erforderliga ersättningsbyggnader m. m., vilka beräknas draga en kostnad av 160 000 kronor. Tillträdesdagen har bestämts till den 1 oktober 1955.

Vid värdering, som fortifikationsförvaltningen låtit utföra, har värdet av de till försäljning avsedda byggnaderna och markområdena beräknats till i runt tal 1 625 000 kronor. Värderingen har emellertid skett med utgångspunkt i att byggnaderna alltjämt skulle användas för sitt ursprungliga ändamål. Såsom fortifikationsförvaltningen framhållit bör vid bedömandet av skäligheten av det överenskomna vederlaget hänsyn tagas till att vissa omändringsarbeten måste vidtagas beträffande byggnaderna innan de kan utnyttjas för landstingets behov. För landstinget representerar därför byggnaderna ett lägre värde än det som åsatts desamma vid värderingen. Ur samhällsnyttans synpunkt är det vidare att föredraga att ifrågavarande anläggningar utnyttjas för något permanent ändamål i stället för att de, såsom nu är fallet, utnyttjas mera tillfälligt.

På grund av vad jag nu anfört anser jag mig böra tillstyrka att ifrågavarande markområde jämte byggnader försäljes till landstinget mot en köpeskillning av 1 000 000 kronor och på i huvudsak de villkor i övrigt, som anges i den förenämnda promemorian.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medge att i det föregående angivna område om cirka 25 hektar jämte därå uppförda byggnader, utgörande del av det etablissement som tidigare disponerats av Göta trängregementes kompani i Nora, må försäljas till Örebro läns landsting mot en köpeskillning av 1 000 000 kronor och på i huvudsak de

villkor i övrigt, som angivits i den rörande försäljningen upprättade promemorian.

5

I skrivelse den 11 maj 1951 har Arboga stads församlings kyrkoråd hemställt att församlingen såsom gåva av kronan måtte erhålla dels den del av fastigheten Åsby 2⁸, som ingår i Säterbo kyrkogård, samt den del av samma fastighet, som är belägen mellan gamla och nya vägen norr om Säterbo kyrka, dels ock fastigheten Åsby 2¹⁷, allt numera beläget inom Arboga stad.

Fortifikationsförvaltningen, som avgivit yttrande i ärendet, föreslår att förenämnda delar av fastigheten Åsby 2⁸ — numera ingående i stadsäga i Arboga — överlåtes till församlingen mot allenast en formell köpeskilling. Däremot avstyrker ämbetsverket överlåtelsen av fastigheten Åsby 2¹⁷ — numera stadsägans nr 1073 i Arboga.

Av fortifikationsförvaltningens yttrande framgår bland annat följande.

Då kronan år 1942 inköpte fastigheten Åsby 2⁸ var avsikten icke att den i kyrkogården ingående delen av fastigheten skulle inbegripas i köpet. Detta område, som omfattar cirka 1 900 kvadratmeter, har nämligen av tidigare ägare till fastigheten år 1904 utan ersättning överlåtits till Säterbo församling. Området har emellertid aldrig blivit avsondrat och lagfaret för församlingen. Kronan synes vid sådant förhållande icke böra hävda sin äganderätt till området. Arboga stads församling har sedermera efter inkorporering inträtt i Säterbo församlings rättigheter till området i fråga. — Den mellan gamla och nya vägen norr om Säterbo kyrka belägna delen av fastigheten Åsby 2⁸ erfordras icke längre för kronans behov. Området, som omfattar cirka 4 000 kvadratmeter, har ett värde av högst en krona per kvadratmeter. Å området har Säterbo församling redan innan kronan förvärvade detsamma fått uppföra vissa byggnader. Jämväl detta område torde kronan kunna avstå utan vederlag med hänsyn till att Arboga stad utan ersättning till kronan överlåtitt mark m. m. för anläggandet av centrala flygverkstaden. Förenämnda i Säterbo kyrkogård ingående område motsvaras numera i fastighetsregisterhänseende av stadsägoområdet nr 1070 och det mellan gamla och nya vägen norr om kyrkan belägna området av del av stadsägoområdet nr 1071, bägge stadsägoområdena ingående i stadsägan nr 1051 + 1070 + 1071 + 1074 i Arboga. Enligt fortifikationsförvaltningen bör ifrågavarande områden överlåtas till församlingen mot en formell köpeskilling av 100 kronor. — Fastigheten Åsby 2¹⁷, som numera motsvaras av stadsägan nr 1073 i Arboga, har i sin helhet tagits i anspråk för vägändamål, varför ämbetsverket icke funnit skäl föreligga att överlåta denna fastighet till församlingen.

I överensstämmelse med fortifikationsförvaltningens sålunda angivna uppfattning har mellan förvaltningen, å kronans vägnar, och Arboga stads församlings kyrkoråd den 9 februari och den 4 september 1954, under försättning av Kungl. Maj:ts godkännande, träffats avtal, varigenom kronan till församlingen för en köpeskilling av 100 kronor överlåtitt dels stads-

ägoområdet nr 1070 om cirka 1 900 kvadratmeter och dels ett område om cirka 4 000 kvadratmeter av stadsägoområdet nr 1071, båda stadsägoområdena ingående i stadsägan nr 1051 + 1070 + 1071 + 1074 i Arboga. Fortifikationsförvaltningen hemställer om godkännande av ifrågavarande avtal.

Departementschefen

Jag tillstyrker att ifrågavarande två områden om cirka 5 900 kvadratmeter i Arboga stad överlåtes till stadens församling mot en formell köpeskilling av 100 kronor. Med hänsyn till överlåtelsens gåvokaraktär torde frågan om överlåtelsen böra underställas riksdagens prövning.

Åberopande vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medge

att till Arboga stads församling må överlåtas förenämnda två områden om cirka 5 900 kvadratmeter i Arboga mot en köpeskilling av 100 kronor och på i huvudsak de villkor i övrigt, som finnes angivna i det rörande överlåtelsen upprättade avtalet.

6

Med skrivelse den 26 mars 1954 har *fabriksstyrelsen* överlämnat en mellan styrelsen, å kronans vägnar, och Karlstads stad den 4 och den 8 december 1953 preliminärt träffad överenskommelse med därtill fogat tillägg, enligt vilken kronan till staden utan ersättning överlåter ett till ammunitionsfabriken Zakrisdal hörande markområde att av staden upplåtas för egnahemsbebyggelse, i första hand för personalen vid ammunitionsfabriken. Området, vars värde uppskattas till cirka 12 000 kronor, har en areal av omkring 48 350 kvadratmeter. Fabriksstyrelsen hemställer om godkännande av den ifrågavarande överenskommelsen.

Det område, å vilket ammunitionsfabriken är belägen, upplåts av staden till kronan utan vederlag enligt avtal den 1 december 1938. I avtalet stadgades bland annat att, därest området framdeles icke komme att användas för det avsedda ändamålet eller någon annan kronans verksamhet av ungefärligen motsvarande omfattning, kronan skulle antingen till staden utan vederlag återlämna området eller ock för området lämna full ersättning.

Av fabriksstyrelsens skrivelse och förenämnda överenskommelse i december 1953 framgår bland annat följande. Personalen vid ammunitionsfabriken har i olika sammanhang uttryckt önskemål om att få tillgodose sitt behov av bostäder genom uppförande av egnahem. Vid undersökningar som företagits i samråd med representanter för nämnda personal och Karlstads stad har det befunnits lämpligt att förlägga den ifrågavarande bebyggelsen till ett kronan tillhörigt markområde, som ingår i am-

munitionsfabrikens förläggingsområde men som icke beräknas bli erforderligt för driften vid fabriken. Enligt den nu träffade överenskommelsen skall markområdet utan ersättning överlätas till staden. Stadsfullmäktige i Karlstad har för sin del godkänt överenskommelsen genom beslut den 21 januari 1954.

Sprängämnesinspektionen, som avgivit yttrande i fråga om lämpligheten ur säkerhetssynpunkt att utnyttja det ifrågavarande området för bostadsbebyggelse, förklarar sig under vissa angivna förutsättningar ej ha något att erinra mot att den föreslagna bebyggelsen kommer till stånd.

I anledning härav har fabriksstyrelsen, efter att ha inhämtat yttrandet från drätselkammaren i Karlstad och den för bebyggelsen bildade egna-hemskommittén, anmält att såväl styrelsen som staden och kommittén är beredda att iakttaga vad sprängämnesinspektionen anfört i sitt yttrande.

Departementschefen

Enligt träffad preliminär överenskommelse överlåter kronan till Karlstads stad utan vederlag ifrågavarande till ammunitionsfabriken Zakrisdal hörande område om cirka 48 350 kvadratmeter. Markområdet skall av staden användas för egna-hemsbebyggelse i första hand för personal vid ammunitionsfabriken. Området beräknas enligt fabriksstyrelsen icke bli erforderligt för driften vid fabriken. Med hänsyn till angivna omständigheter och då kronan på sin tid erhöll området i gåva av staden anser jag mig böra tillstyrka att området överlåtes till staden utan vederlag.

Frågan om överlåtelsen torde böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medge att förenämnda till ammunitionsfabriken Zakrisdal hörande område om cirka 48 350 kvadratmeter må utan ersättning överlätas till Karlstads stad på i huvudsak de villkor, som finnes angivna i den rörande överlåtelsen träffade överenskommelsen.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alf Resare